OIKEUSMINISTERIÖ

LAUSUNTO

Lainvalmisteluosasto
Anna Pohjalainen

11.12.2017

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

ASIA: **U-jatkokirje unionin toimielinten tietosuoja-asetusta koskevasta asetusehdotuksesta (UJ 34/2017 vp)**

Komissio antoi 10.1.2017 ehdotuksen unionin toimielinten tietosuoja-asetukseksi (COM(2017) 8 final). Asetusehdotuksen tarkoituksena on saattaa nykyinen toimielinten tietosuoja-asetus (45/2001) yhdenmukaiseksi yleisen tietosuoja-asetuksen (2016/679) kanssa. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa asiasta. Oikeusministeriö lausuu asiasta seuraavan.

Neuvoston yleisnäkemys hyväksyttiin OSA-neuvostossa 8.6.2017. Myös Suomi hyväksyi yleisnäkemyksen. Euroopan parlamentissa hankkeesta vastaava kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta (LIBE) hyväksyi toimielinten tietosuoja-asetusta koskevan mietinnön 12.10.2017.

Toimielinten väliset kolmikantaneuvottelut asetusehdotuksesta käynnistyivät 8.11.2017. Neuvoston puheenjohtajamaa Viron tavoitteena on kolmikantaneuvottelujen loppuun vieminen vuoden loppuun mennessä.

Euroopan parlamentin kannat eroavat paikoin merkittävästi neuvoston yleisnäkemyksessä sovitusta. Coreper käsitteli 6.12.2017 puheenjohtajamaan kompromissiehdotuksia eräistä neuvottelukysymyksistä, mukaan lukien asetusehdotuksen soveltamisalasta ja rekisteröidyn oikeuksien rajoittamisesta unionin toimielinten ja elinten sisäisillä säännöillä.

Suomelle keskeiset kysymykset

Sisäiset säännöt

Komission alkuperäinen ehdotus mahdollistaisi rekisteröidyn oikeuksien rajoittamisen unionin toimielinten, elinten ja laitosten *sisäisillä säännöillä* (25 artikla). Euroopan parlamentti katsoo, ettei sisäisiä sääntöjä tulisi voida käyttää tässä tarkoituksessa. Suomi on ehdotuksen käsittelyn aiemmassa vaiheessa esittänyt epäilyjä siitä, etteivät sisäiset

säännöt täytä EU:n perusoikeuskirjan 52(1) artiklan edellytystä, jonka mukaan perusoikeuskirjassa tunnustettuja oikeuksia voidaan rajoittaa vain lailla. Suomi kuitenkin hyväksyi kokonaisharkinnan perusteella neuvoston yleisnäkemyksen, joka mahdollistaisi tietyin edellytyksin rekisteröidyn oikeuksien rajoittamisen sisäisillä säännöillä. Parlamentin ehdotukset sisäisten sääntöjen poistamisesta vastaavat neuvoston yleisnäkemystä paremmin Suomen näkemystä rekisteröidyn oikeuksien rajoittamisesta.

Valtuuskunnissa on herättänyt huolta Euroopan petostentorjuntaviraston (OLAF) ja Euroopan investointipankin petostentorjuntayksikön lähettämät kirjeet, joissa mainitut elimet selostavat, mitä ongelmia niiden petostentorjuntatyölle aiheutuisi siitä, ettei rekisteröidyn oikeuksia voisi rajoittaa sisäisillä säännöillä. Tästä seuraisi esimerkiksi se, että petoksesta epäillylle henkilölle jouduttaisiin ilmoittamaan tutkinnan kannalta liian aikaisessa vaiheessa, että hänen henkilötietojaan käsitellään. Nykyisen toimielinten tietosuoja-asetuksen 20 artikla mahdollistaa tällaisten tilanteiden ehkäisyn. Myös komissio pitää mahdollisuutta turvautua sisäisiin sääntöihin tärkeänä, sillä unionissa on useita virastoja ja elimiä, joilla ei ole lainsäädäntövaltaa. Oikeusministeriö katsoo, että rekisteröidyn oikeuksia rajoittavan sääntelyn tulee olla riittävän selkeää ja täsmällistä ja sen soveltamisen ennakoitavaa. Jos sisäiset säännöt säilytetään lopullisessa asetustekstissä, tulisi niiden käyttöä edellyttävät tilanteet määritellä tarkkaan.

Suhde asiakirjajulkisuuteen

Komission alkuperäinen ehdotus ei sisältänyt säännöstä henkilötietojen suojan ja *asiakirjajulkisuuden* välisestä suhteesta. Neuvoston yleisnäkemykseen lisättiin Suomen aloitteesta artikla, jonka mukaan unionin toimielimet ja elimet sovittavat yhteen oikeuden henkilötietojen suojaan ja oikeuden saada tutustua asiakirjoihin unionin oikeuden mukaisesti (70a artikla). Euroopan parlamentti on esittänyt asetusehdotuksen 9 artiklaan muutosehdotuksia, jotka toteutuessaan edistäisivät asiakirjajulkisuuden toteutumista. Tämänhetkisen neuvottelutilanteen perusteella vaikuttaa epätodennäköiseltä, että parlamentin 9 artiklaan esittämät muutosehdotukset hyväksyttäisiin sellaisenaan. Siksi oikeusministeriö pitää tärkeänä, että neuvoston yleisnäkemyksen 70a artikla säilyy lopullisessa asetustekstissä. Tätä puoltaa myös yhdenmukaisuus yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa.

Asetuksen soveltamisala

Euroopan parlamentti esittää asetusehdotuksen *soveltamisalan laajentamista* neuvoston yleisnäkemykseen verrattuna. Parlamentti katsoo, että uutta toimielinten tietosuoja-asetusta tulisi soveltaa myös Europolin, Eurojustin ja tulevan Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) kaltaisten virastojen suorittamaan operatiivisten henkilötietojen käsittelyyn sekä yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan operaatioiden suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn. Neuvoston yleisnäkemyksessä edellä mainitut suljettiin asetusehdotuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Lisäksi parlamentti esittää asetusehdotukseen otettavaksi uutta 8a lukua operatiivisten henkilötietojen käsittelystä. Hallintovaliokunta on 30.11.2017 antamassaan lausunnossa (HaVL 37/2017) pitänyt perusteltuna valtioneuvoston pidättyvää suhtautumista Euroopan parlamentin soveltamisalaa koskeviin ehdotuksiin. EPPO:n osalta on kiinnitettävä huomiota siihen, että EPPO-asetus hyväk-

syttiin tiiviimmän yhteistyön menettelyssä. Mainittua asetusta ei oikeusministeriön arvion mukaan voida muuttaa uudella toimielinten tietosuoja-asetuksella, joka hyväksytään tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.